

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ETİMESGUT (ANKARA)'DA TARIM VE HAYVANCILIK

Emine BAYDAN*, Emre ARSLANBAŞ**

*Prof.Dr., Ankara Üni., Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji AD, Ankara.

**Dr.Öğr.Üy., Cumhuriyet Üni, Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji AD, Sivas.

Özet

Etimesgut (Ankara), geçmişte Kurtuluş savaşı sonrası toparlanma sürecinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından örnek köy olarak belirlenen yerlerden biridir. Etimesgut'un ilk yerleşim halkını 1928'de Bulgaristan'dan mübadele yolu ile gelen soydaşlarımız oluşturmuştur. Günümüzde Ankara'nın önemli ilçelerinden biri olan Etimesgut'ta belirtilen tarihler itibariyle tarım ve hayvancılığı geliştirmek amacıyla ilk çalışmalar başlamıştır. Genel anlamda Ankara'nın iklim tablosuna sahip olan Etimesgut'ta TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre, toplam ekilebilir arazi alanı 22164 dekar (da) (ekilen tarla alanı 21528 da, nadasa bırakılan alan 550 da, sebze alanı 3 da, meyve alanı 67 da) olarak bildirilmiştir. İlçenin başlıca tarla bitkileri buğday, arpa, yulaf, şeker pancarı, nohut, yonca, fiğ ve silajlık mısırdır. Son yıllarda tritikale de yetiştirilmektedir. İlçede kavun, armut, kiraz, sofralık üzüm, vişne, elma, erik, kayısı, domates, hıyar, sivri biber üretimi de yapılmaktadır. TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre evcil hayvan sayısı ve ürün miktarları, sığır 2206 baş, manda19 baş, koyun 11610 baş, keçi 957 baş, yumurtacı tavuk 2250 adet, hindi, kaz ve ördek toplamı 810 adet, arı kovanı 410 adet, üretilen ürün olarak ise süt 17973 ton (sığır, koyun, keçi toplamı), bal 4,5 ton, yün ve tiftik 317 ton şeklindedir. Son yıllarda ipek böcekçiliği' de yapılmaktadır.

Dünya genelinde olduğu gibi Ankara-Etimesgut'taki hızlı nüfus artışı ve kentleşme de ekilebilir alanlarda kayba neden olmuştur. Ancak, evcil hayvan çeşidi ve sayısı yönünden durum daha istikrarlıdır. Ekilebilir alanların hızlı ve plansız kaybı, buraları habitat olarak kullanan çeşitli bitki ve hayvan türleri için risk oluşturabilir. Uzmanların bu konudaki önerileri, kentleşme sırasında değerli toprakların mümkün olduğunca korunması, peyzaj çalışmalarının yapılması, yapılaşmaların olduğu yerlerde endemik bitki türlerinin korunması ve yetiştirilmesine özen gösterilmesi yönündedir.

Anahtar kelimeler: Geçmiş, Günümüz, Etimesgut, Ankara, Tarım, Hayvancılık

AGRICULTURE AND LIVESTOCK IN ETİMESGUT (ANKARA) FROM PAST TO PRESENT

Abstract

Etimesgut (Ankara) is one of the places designated as a model village by Mustafa Kemal Atatürk in the past recovery process after the War of Independence. The first residents of Etimesgut were created by ourcognates in 1928, who came from Bulgaria through the way of exchange. The first studies have been started to develop agriculture and livestock as of the dates stated in Etimesgut, which is one of the most important districts of Ankara. In Etimesgut, which generally has the climate table of Ankara, according to the data of TÜİK 2017, the total arable land area has been reported as 22164 decares (da) (cultivated field 21528, fallow land area 550, vegetable field 3, fruit field 67 as decares). Wheat, barley, oats, sugar beet, chickpea, clover, vetch and silage maize are the main fields of the province. It has been grown in triticale in recent years. In the district melon, pear, cherry, table grape, sour cherry, apple, plum, apricot, tomato, cucumber, pointed pepper production is also made. According to the data of TÜİK 2017, the number of domestic animals and product quantities are as follows: cattle 2206 head, mandate 19 head, sheep 11610 head, goat 957 head, laying chicken 2250, turkey, goose and duck total 810, bee hive 410, 17973 tons (cattle, sheep, goat), honey 4,5 tons, wool and mohair 317 tons. In recent years it has been made in silkworm production.

Rapid population growth and urbanization in Ankara-Etimesgut as well as the rest of the world have also caused the loss of arable land. However, the situation is more stable in terms of livestock species and number. Rapid and unplanned and loss of arable land can pose risks for various plant and animal species that use these sites as habitats. The experts' recommendation in this regard is to protect precious land as much as possible during urbanization, to do lands caping work, to protect and cultivate endemic plant species where there are structures.

Keywords: Agriculture, Livestock, Etimesgut, Ankara, Past, Present

Giriş

Etimesgut, konum itibarıyla Ankara'nın 17 km batısında, Ankara-Sincan karayolu ile Ankara-İstanbul demiryolu üzerinde yer alan, 28.500 hektarlık, batıda Sincan, kuzey, güney ve doğuda Yenimahalle ilçesi ile çevrelenmiş Ankara'nın önemli ilçelerinden biridir (Boyras ve Seven, 2017).

1928'de Bulgaristan'dan gelen 50 hane soydaşımız ile yerleşime açılan Etimesgut, hızla gelişim göstererek nüfus yönünden artmıştır. Başlangıçta halkın %93'ü köylerde yaşamakta iken nahiye olma sürecinden sonra hızla şehirleşme tablosu göstermiştir. Günümüzde ise Etimesgut imarlı ve planlı bir yapıya sahip, tarımsal konularda köylüyü bilinçlendirmek ve gerekli aletleri köylüye sağlamak üzere ziraat teknisyenliğinin de yer aldığı gelişmiş bir durum arz etmektedir (Yacuz ve ark., 2009).

Etimesgut'ta Tarım ve Hayvancılığın Tarihiçesi

Hububat cinslerinin ıslahı ve İç Anadolu koşullarına uygun yeni türlerin araştırılması, halka tanıtılması, dağıtılması, elde edilen ürünlerin işlenmesi, bilimsel yöntemlerle ağaçlandırma yapılması, tarımda makineleşmenin teşvik edilmesi gibi amaçlarla 1925 tarihinde 55.470 dekarlık arazi üzerine kurulan Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ)'nin büyük bir kısmı (Balgat, Çakırlar, Macun, Güvercinlik, Tatar ve Yağmur baba'ya ilaveten) Etimesgut'ta sahiplerinden satın alınan arazilerden oluşmuştur (Yacuz ve ark., 2009; Göğüş ve Aksoy, 2016).

Kurtuluş savaşı sonrası ülke genelinde özellikle tarımsal iş gücünün önemli ölçüde azalması ve bu alanda yeniden yapılanma sürecinde mübadele yoluyla gelenler ile topraksız halka toplam 6.730.000 dekar arazi dağıtılarak tarımsal etkinliğin artırılması hedeflenmiştir. Bu amaçla İzmir ve çevresinde, Eskişehir-Ankara hattında, Samsun ve çevresinde örnek köyler oluşturularak, buralara tarımsal üretime katkıda bulunabileceklerin yerleştirilmesine özen gösterilmiştir. Belirtilen tarihlerde Etimesgut'unda içinde yer aldığı Ankara, Yalova, Silifke, Dört Yol ve Tarsus'ta örnek çiftlikler oluşturulması, bu çiftliklerde yerli ve yabancı pek çok hayvan ırkları üzerinde çalışmalar, tohum ıslah uygulamaları, arazi ıslahı gibi konulara önem verilmiştir. Bu kapsamda çıkarılan "Köy Kanunu" ve pek çok yerde olduğu gibi Etimesgut'ta kurulan örnek köy (Ahi Mes'ud çiftliği, 16 Mayıs 1928)

uygulaması ile çorak ve bataklık alanlar ekili hale dönüştürülmüştür. Etimesgut (keza Elgazi) arazilerinin sulanması amacıyla bent, kanal ve dağıtım kanaletleri yaptırılmıştır (Yacuz ve ark., 2009).

AOÇ'nin kuruluşundan sonra gerçekleştirilen Etimesgut (Ahi Mesud) Japon Gül Bahçesi ve Gülyağı İmalat Tesisleri-İtriyat Fabrikası bu dönemlerdeki önemli girişimlendendir. Gülyağı tesisi Etimesgut Askeri Havaalanı yanına kurulmuştur. Ancak, gülyağı üretimine tahminen 1950'lerde son verilmiştir. Zeki Kamil Ülkenli tarafından 2015 yılında burası tekrar fotoğraflanmıştır (Fotoğraf 1 ve 2¹). Fotoğraflarda yer alan ve 2017'de işçi lojmanı olarak kullanıldığı bildirilen söz konusu binanın önündeki 800 dönümlük tarlada o dönemlerde gül yetiştirildiği, koyun ağlarının bulunduğu ve İstanbul Boğazı olarak tabir edilen günümüz Şaşmaz Sanayi Sitesi yanındaki arazide bulunan su bendinin kapatılarak "Etimesgut Büyük Tarlası" olarak adlandırılan arazinin sulamasının yapıldığı bildirilmektedir (Ülkenli, 2017). Bütün bu yapılan etkinlikler çerçevesinde AOÇ, hem "Kent Çiftliği" hem de "Kent Ormanı" olma özelliği göstererek **kentsel tarımın** en güzel örneğini vermiştir. Kentsel tarım, "Kent içinde ve yakın çevresindeki toprak ve su kaynakları üzerinde yoğun üretim yöntemleri uygulayarak, kent için ürün elde etmek ve tüketicilerin günlük taleplerini büyük ölçüde karşılamak amacıyla yakıt ve besin üreten, işleyen ve pazarlayan" bir sektör olarak tanımlanmaktadır (Açıksöz ve Memlük, 2004).

¹ İlgili fotoğraflara Zeki Kamil Ülkenli tarafından izin alınarak yer verilmiştir.

Fotoğraf 1: Etimesgut İtiryat Fabrikası, 1928

Kaynak: Zeki Kamil Ülkenli fotoğraf arşivinden, 2015

Fotoğraf 2: Etimesgut İtiryat Fabrikasının 2015'deki görünümü

Kaynak: Zeki Kamil Ülkenli fotoğraf arşivinden, 2015

Günümüzde Etimesgut'ta Tarım ve Hayvancılık

Etimesgut iklim yönünden İç Anadolu'nun karasal iklim özelliğini gösterir; yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Kış ve ilkbahar yağışların en fazla görüldüğü mevsimlerdir. Coğrafi özellik yönünden ise Etimesgut doğudan batıya eğimi azalan, bitki örtüsünden fakir tepelerin bol miktarda bulunduğu, çanak şeklinde bir oluk vadi görünümündedir. Bitki örtüsü bakımından geniş bir step alanı gösteren bölgede en yaygın toprak türü, humusça fakir kahverengi zonal topraktır. Bölgenin gerek coğrafi yapısı, gerekse iklim ve toprak özellikleri tarımsal etkinliklerini

belirleyen faktörler olmuştur. Ankara çayı çevresinde yer alan alüvyon birikinti ovası tarım için elverişli olmakla birlikte, buralarda bahçe tarımı dışına çıkılamamıştır (Boyras ve Seven, 2017).

Tarıma elverişli arazi yönünden çok zengin olmayan Etimesgut'ta ekim ve dikime elverişli dar kapsamlı yerlerde tarla bitkileri, sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Tarla bitkilerinden buğday, arpa, fiğ, nohut, şeker pancarı, silajlık mısır, yulaf ve yonca yetiştiriciliği, sebze çeşitlerinden domates, balkabağı, kavun, meyve çeşitlerinden armut, elma, kayısı, kiraz, vişne, ceviz, badem, sofralık üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ancak, işlenen tarım alanları, ürün çeşitleri ve miktarları bakımından yıllara göre değişkenlikler görülebilmektedir (Tablo 1-4) (TÜİK, 2018).

Tablo 1: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2013-2017 Dönemi Ekilebilir Arazilerin Değerlendirme Düzeyleri (da)

	2013	2014	2015	2016	2017
Ekilen Tarla Alanı	7595	38774	38075	19329	21528
Nadas Alanı	3337	10407	11636	557	550
Sebze Alanı	3	621	621	17	19
Meyve Alanı	40	79	79	67	67
Süs Alanı	0	0	0	0	0
Toplam	10975	49881	50411	19970	22164

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 2: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2013-2017 Dönemi Sebze ekili Alanları (da) ve Üretim Miktarları (Ton)

	2013		2014		2015		2016		2017	
Kavun	3	3	603	603	603	603	3	3	13	13
Domates	-	-	9	23	9	22	3	8	3	8
Hıyar	-	-	5	10	5	10	9	18	-	-
Biber (Sivri)	-	-	4	4	4	4	-	-	-	-
Balkabağı	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 3: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2013-2017 Dönemi Meyve Ağaçları Verileri

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Meyve Veren/ Vermeyen Ağaç (Adet)	Üretim (ton) Meyve Veren Ağaç Başına Verim (kg)	Meyve Veren/ Vermeyen Ağaç (Adet)	Üretim (ton) Meyve Veren Ağaç Başına Verim (kg)	Meyve Veren/ Vermeyen Ağaç (Adet)	Üretim (ton) Meyve Veren Ağaç Başına Verim (kg)	Meyve Veren/ Vermeyen Ağaç (Adet)	Üretim (ton) Meyve Veren Ağaç Başına Verim (kg)	Meyve Veren/ Vermeyen Ağaç (Adet)	Üretim (ton) Meyve Veren Ağaç Başına Verim (kg)
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	9/0	3/333	21/0	6/286	21/0	4/190	13/0	4/308	13/0	4/308
Badem	20/50	0/0	-	-	-	-	-	-	-	-
Vişne	95/15	3/32	207/105	6/29	207/105	6/29	9/1	0/0	23/6	0/0
Kiraz	70/10	2/29	182/100	5/27	182/100	5/27	720/400	21/29	750/400	22/29
Kayısı	210/20	6/29	400/53	12/30	400/53	12/30	49/8	1/20	164/29	3/18
Erik	80/18	2/25	50/25	2/40	50/25	2/40	-	-	-	-
Elma (Diğer)	8/5	0/0	160/85	5/31	160/85	5/31	330/80	8/24	350/80	8/23
Elma (Starking)	15/5	0/0	135/55	4/30	135/55	4/30	-	-	-	-
Elma (Golden)	15/10	0/0	165/40	5/30	165/40	5/30	330/80	10/30	350/80	11/31
Armut	180/20	5/28	102/15	3/29	102/15	3/29	9/1	0/0	21/8	0/0

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 4. Etimesgut (Ankara) İlçesi 2013-2017 Dönemi Tarla Bitkileri Ürün Verileri

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Ekilen (Hasat) Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)	Ekilen (Hasat) Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)	Ekilen (Hasat) Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)	Ekilen (Hasat) Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)	Ekilen (Hasat) Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
Yulaf (Dane) Kuru	-	-	-	1744	435	249	1500	352	235	133	49	368	583	118	202
Buğday (Diğer)- Sulu	-	-	-	8414	1954	232	8233	2803	340	671	307	458	864	250	289
Buğday (Diğer)- Kuru	6645	1342	202	16033	2746	171	15831	4199	265	9250	3117	337	12500	2682	215
Arpa (Diğer)- Kuru	900	201	223	10780	1797	167	10780	3077	285	7817	2336	299	6160	1263	205
Arpa (Diğer)- Sulu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	321	136	424	352	96	273
Nohut-Kuru	-	-	-	450	46	102	300	32	107	113	12	106	120	11	92
Şeker-pancın	50	618	12360	440	2425	5511	751	4518	6016	627	3690	5885	602	4070	6772
Yonca (Yeşil ot)	-	-	-	33	39	1182	30	39	1300	19	25	1316	125	156	1248
Mısır (Silajlık)-1. Ekliliş	-	-	-	515	2575	5000	350	1750	5000	113	565	5000	70	280	4000
Fiğ (Adlı) (Yeşil)	-	-	-	365	292	800	300	240	800	265	212	800	137	96	701
Triticale (Yeşil ot)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	7	467

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

TÜİK verilerine göre ekilebilir arazilerin değerlendirme düzeyi (da) 2013 yılında oldukça düşükken 2014 ve 2015’de oldukça artmış, fakat 2016 ve 2017’de önceki iki yıla göre tekrar düşüş kaydedilmiştir (Tablo 1). Aynı tarihler itibariyle kavun, domates, hıyar, sivri biber yetiştiriciliği de benzer tablo göstermiş, ancak 2016 ve 2017’deki düşüş çok ciddi anlamda olmuştur (Tablo 2). Meyve ağaçları verimi ise ürüne göre değişkenlik göstermiş, üzüm 2014’te 6 ton üretilirken bir düşüş göstererek 2015-2017 arası 4 ton üretimle istikrarlı tablo çizmiştir. Kiraz ve elma ise 2016-2017’de artış göstermiştir (Tablo 3). Tarla bitkileri ürün verileri yönünden ise ekilen alan itibariyle en fazla yetiştirilen ürünler olan buğday, arpa ve yulaf yetiştiriciliğinin 2014 yılına göre özellikle 2016-2017’de önemli düşüş gösterdiği gözlenmiştir. Benzer durum nohut, arpa, mısır, fiğ üretiminde de görülmüştür. Yonca yetiştiriciliğinde ekilen alan itibariyle 2014 yılına göre 2015 ve 2016’da düşme gözlenirken, 2017’de oldukça büyük bir artış söz konusu olmuştur. Şekerpancarı ekilen alan durumu da 2015’de en yükseğe çıkmış (751 da) bundan sonraki yıllarda (2016-2017) biraz düşüşle istikrarını (627-602 ton civarı) korumuştur (Tablo 4).

Etimesgut İlçesinde yetiştiriciliği yapılan başlıca hayvan türleri ise yerli, kültür ve melez sığır, son yıllarda sisteme giren manda, yerli ve merinos koyun, tiftik ve kıl keçisi, yumurtacı tavuk, hindi, kaz, ördek, arı ve ipek böceğidir (Tablo 5-8) (TÜİK, 2018). İlçede yetiştirilen büyük ve küçükbaş hayvan sayısı, hayvan türleri bazında yıllara göre değişkenlik göstermektedir; 2010-2017 dönemi toplam genel hayvan sayısı bakımından değerlendirme yapıldığında 2010 yılı verileri yok denecek düzeyde az iken 2011’den itibaren artış göstermiş ve bu artış 2014’te oldukça yükselmiş ve 2017’de de en yüksek seviyesine çıkmıştır (Tablo 5). Benzer durum kümes hayvanları sayısında da görülmüş ve sayıca en fazla yetiştirilen yumurtacı tavuk olmuştur. Genel toplam sayı bakımından 2016 ve 2017 yılı kümes hayvan yetiştiriciliğinin en verimli olduğu yıllar olarak gözükmektedir (Tablo 6). Arıcılık verileri ise yetiştiricilik yapan köy ve kovan sayısı bakımından 2014’te en fazla gözükmeyle birlikte, bal üretimi bakımından 2015-2016 yılları, verimin en yüksek olduğu yıllar olmuştur. Bununla birlikte genel anlamda 2014-2017 arası köy sayısı azalmakla birlikte verim hemen hemen benzer düzeyde kalmıştır (Tablo 7). İpekböcekçiliği ise 2016’da başlamış ve 2017’de de veriler itibariyle benzer tabloda seyir göstermektedir (Tablo 8).

Tablo 5: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2010-2017 Canlı Hayvan Verileri (Baş)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sığır-Yerli	157	40	20	3	138	31	46	21
Sığır-Kültür	70	185	235	175	1743	1035	1300	1122
Sığır-Melez	-	275	245	322	1022	873	638	1063
Manda	-	-	-	-	14	17	19	19
At	0	0	0	0	-	1	1	1
Eşek	-	-	-	-	15	15	15	15
Koyun-Yerli	300	470	540	640	8220	8470	9550	4607
Koyun-Merinos	-	330	213	60	990	974	1200	7003
Keçi-Tiftik	-	250	180	320	55	206	143	10
Keçi-Kıl	-	50	74	130	515	420	430	947
Genel Toplam	527	1600	1507	1650	12712	12042	13342	14808

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 6: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2010-2017 Kümes Hayvanı Verileri (Adet)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tavuk-Etçi	0	0	0	0	0	0	0	0
Tavuk-Yumurtacı	0	650	500	495	1650	1600	2000	2250
Hindi	0	100	200	195	300	600	750	520
Kaz	0	50	50	48	100	90	110	110
Ördek	0	50	100	50	175	150	200	180
Genel Toplam	0	850	850	788	2225	2490	3060	3060

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 7: Etimesgut (Ankara) İlçesi 2010-2017 Arıcılık Verileri

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Köy sayısı (Adet)	2	1	3	3	10	9	8	8
Yeni Kovan (Adet)	200	200	220	210	900	766	573	410
Bal (Ton)	2	2	1,4	1,35	4,5	5,5	5,7	4,576
Balmumu (Ton)	0,001	0,001	0,001	0,002	0,005	0,01	0,02	0,09

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 8. Etimesgut (Ankara) İlçesi 2016-2017 İpek böcekliği Verileri

	2016	2017
Köy sayısı (Adet)	1	1
Hane sayısı (Adet)	1	1
Açılan Kutu (Adet)	4	3
Yaş Koza (Ton)	0,054	24

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 9. Etimesgut (Ankara) İlçesi 2010-2017 Kırkılan Hayvan Sayısı (Baş) ve Kıl/Tiftik Toplam Miktarı (Ton)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Koyun Yerli	300	0,5724	470	0,8967	540	1,0303	640	1,2211	8220	15,6837	8470	16,1607	9550	18,2214	152050	290,1
Koyun Merinos	-	-	330	1,0520	213	0,6790	60	,1912	990	3,1561	974	3,1051	1200	3,8256	7623	24,29
Keç Tiftik	-	-	220	3,3979	180	3,3256	320	,5788	55	0,099	156	0,2822	143	0,2586	211	0,36
Keç, Kıl	-	-	50	0,0265	74	0,0392	130	0,068	505	0,2676	400	0,212	430	0,2279	4400	2,32
Genel Toplam	300	0,5724	1070	2,3731	1007	2,0741	1150	1,0591	9770	19,2064	.0000	19,76	.1323	22,5335	164284	317,07

Kaynak:TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

Tablo 10. Etmesgut (Ankara) İlçesi 2010-2017 Sağılan Hayvan Sayısı (Boş) ve Süt Miktarı (Ton)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Siğir-Yerli	17	22,446	26	33,669	9	11,223	0	0	4	5,611	3	3,366	6,02	7,856	1141,22	1489,291
Siğir-Kültür	17	66,994	34	33,988	60	34,479	43	67,485	129	502,455	421	1641,353	4128	1607,856	1667,54	6495,062
Siğir-Melez	-	-	69	72,344	69	72,344	34	86,172	134	336,070	64	159,418	57,94	170,189	2839,72	7113,497
Manda	-	-	0	0	-	-	0	0	9	9,829	6	6,880	7,04	7,863	21,12	23,59
Koyun-Yerli	43	3,268	206	15,686	301	22,876	344	26,144	4644	352,944	4816	366,016	6020	457,52	32978,42	2506,158
Koyun-Merinos	-	-	129	6,837	43	2,279	26	1,367	344	18,232	383	20,283	473	25,069	4066,94	215,547
Keçi-Tiftik	-	-	80	3,12	80	3,12	144	5,611	40	1,56	120	4,68	88	3,432	54,4	2,113
Keçi-Kıl	-	-	0	0	41	3,847	57	5,386	288	27,317	227	21,546	267,3	25,393	1351,89	128,429
Genel Toplam	-	92,708	-	365,644	-	328,689	-	292,165	-	1254,018	-	3223,542	-	2305,178	-	17973,887

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur (TÜİK, 2018)

22.03.2017 tarihli T.C. Ankara Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün Gölbaşı Belediye Başkanlığı'na istinaden gönderdiği "Sabit ve Gezginci Arıcılık" yazısında, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 11.06.2010 tarihli 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki sağlığı Gıda ve Yem Kanununa dayanılarak 30.11.2011 tarih ve 28128 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Arıcılık Yönetmeliği" hükümleri (Resmi Gazete, 2011) ve 2017/01 no'lu Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Hayvan hareketleri Kontrolü Genelgesine göre, 2017 yılında Ankara ilinde sabit ve gezginci arıcıların uyacakları kurallara ilişkin hususlar açıklanmış ve bu kapsamda Ankara'nın Etimesgut'u da kapsayan 7 ilçesinde (Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Pursaklar ve Yenimahalle) nüfus ve buna paralel artan konut sayısı, ticaret ve sosyal yaşam alanlarındaki yoğunluk nedeniyle arıcılık yapılacak yerlerin güncelleştirildiği, buna göre Etimesgut için Ballıkuyumcu, Fevziye, Şehitali, Aşağı Yurtçu, Yukarı Yurtçu ve Yaprıcık dışında kalan meskûn mahal ve mahallelerin arı yetiştiriciliği ve konaklatılmasına kapatıldığı belirtilmiştir (T.C. Ankara Valiliği, 2017).

Hayvansal verim bakımından kıl ve tiftik miktarı genel toplam olarak 2014-2016 arası en yüksek iken, 2017'de belirgin düşüş kaydedilmiştir (Tablo 9). Süt miktarı ise giderek bir artış göstererek 2017'de en yüksek seviyesine çıkmıştır (Tablo 10).

Etimesgut'ta Tarım ve Hayvancılığı Destekleme Uygulamaları

Ülke ekonomisinin ve tarım sektörünün sorunlarını çözmeye yönelik olarak uygulanan tarımsal destekleme politikaları ülkelere ve dönemlere göre farklılaşabilmektedir. Ancak, genel anlamda ülkeler bazında ortak olan hedefler, yetiştiricilerin gelir seviyesini yükseltmek, üretim ve verimi artırmak, gıda güvencesini sağlamak, doğal kaynakları dengeli kullanmak, kırsal kalkınmayı sağlamak ve tarım sektörünü genel ekonomik hedefler doğrultusunda yönlendirmektir. Türkiye'de de tarımsal destekleme politikaları dönemsel değişiklikler göstermiş, 2000 yılından sonra yapılanlar ise halen geçerliliğini koruyabilmiştir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 2009 yılında uygulamaya koyduğu "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" kapsamında iklim ve coğrafi koşullar gibi özellikler göz önüne alınarak ülke 30 havzaya ayrılmış, desteklenecek

ürünler listesi oluşturulmuştur (Doğan ve Gürler, 2015). T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 18.10.2016 tarihli web sayfasından elektronik bilgilendirmede bakanlık tarafından yürütülen, toprakların boşa ekilmemesi, üretilen ürünlerin elde kalmaması ve arz talep dengesizliğinin yaşanmaması için hayata geçirilen Milli Tarım Projesi kapsamında "Türkiye Milli Tarım Destekleme Modeli" başlığı altında, içinde Etimesgut'un (Ankara) da bulunduğu belirlenen 941 tarım havzasında desteklenecek ürün listesi belirlenmiştir. Bu kapsamda Etimesgut için belirlenen ve desteklenecek olan ürünler listesinde arpa, buğday, nohut, tritikale, yem bitkileri ve yulaf yer almıştır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2018).

Günümüzde Etimesgut İlçesi Ekilebilir Arazilerin Durumu ve Yapılaşma

Tarım, insanın geliştirdiği yaşamsal etkinlikler içerisinde önemli yere sahip bir uygulamadır ve tarımsal alanların kullanımı bakımından doğa yasaları ile insan kullanımı arasında bir denge söz konusudur. Ancak, sanayileşme, nüfus artışı ve hızlı kentleşme süreci bu dengeyi bozmuş, özellikle toprak kaybı aleyhine bir durum söz konusu olmuştur. Özellikle hızlı nüfus artışı, kentsel büyüme ve saçaklanarak yayılmaya, bu da tarım arazilerinin hızla azalmasına yol açmıştır. Bu kapsamda Ankara'da yapılan verimli alanların kaybına ilişkin bir çalışmada 1990 Nazım Planı ile batı yönünde Etimesgut-Sincan-Yenikent bölgesindeki verimli topraklarda kentsel kayıpların olduğu bildirilmiştir (Sezgin ve Varol, 2012). Hızlı nüfus artışı, kentlerin kırsal alanları içine alacak şekilde yayılmasının getirdiği diğer önemli bir sorun ise habitat parçalanmasıdır. İnsanların yaşamları boyunca yeryüzünün %38,2'sini tarım alanına dönüştürdüğü ve tarım için arazi kullanımının dünyanın yaşam alanlarının üçte birinden fazlasının kaybına yol açtığı ve gelecek 100 yıl içerisinde gıda, lif ve yakıt üretimi için dönüşüm nedeniyle habitat kaybının %60'a ulaşacağına bildirildiği makalede tarımsal dönüşümün, kentleşme/banliyöleşmenin artması ile doğal ekosistemin bozulacağı, bitki ve hayvan türlerinde kayıplara sebep olacağı bildirilmektedir (Karakaş, 2017). Karakaş (2017) tarafından yapılan ve çalışma alanı olarak Etimesgut ilçe sınırları içinde yer alan Yaprıcık-Bağlıca mahallelerini de kapsayan hızlı kentselleşimin doğala yakın habitatlara etkisinin değerlendirildiği çalışmada, Yaprıcık mahallesinde

IV. (derinlik ve eğim açısından sınırlı özelliklere sahip ve özel bitki türlerinin gelişmesine elverişli), V. ve VII. sınıf toprak grubu, Bağlıca mahallesinde ise daha çok II. sınıf tarım arazisi (korunması gereken), V., VI. ve VII. sınıf toprak grubu bulunduğu bildirilmektedir. Toprak kalitesi bakımından V. ve VI. sınıf topraklar sürüm yapılamayan, taşlık ve taban suyunun yüzeye yakın olduğu sığ topraklardır. VII. Sınıf topraklar ise eğimli, yaşlı ve erozyon riski yüksek topraklardır. Tarım arazilerinden ise en çok buğday ve arpa gibi ürünler yetiştirilmektedir. Flora bakımından özellikle gramine türlerinin en fazla görülen bitki türü olduğu, Yapracık'ta meşe dağında çalı formunda bozuk meşe gruplarının yer aldığı, kuru ve sulu dere yataklarında kavak ve söğütlere sıkça rastlandığı, akasya, iğde gibi yapraklı türlerin de görüldüğü; ayrıca, taban suyunun yüksek olduğu yerlerde juncus türleri ve dikim yoluyla geliştirilmiş sedir (*Cedruslibani* A. Richard), karaçam (*Pinusnigra* J.F. Arnold) ve sürünen ardıç (*Juniperussabina* L.) türleri ile pek çok bitki türü de bildirilmiştir. Araştırma sonunda Bağlıca ve Yapracık'ın kentleşme ve banliyöleşmenin çok büyük etkisi altında olduğu, önceleri köylüler tarafından buğday ve arpanın yetiştirildiği yerlerde binaların yükseldiği, habitat üzerinde bunun büyük etkisinin olduğu kaydedilmiş ve koruyucu tedbir olarak konut ve ticaret alanları içinde kalan yerlerde peyzaj çalışmalarının yapılması gerekliliği, o yörede yer alan bitkilerin kullanılması önerilmiştir (Karakaş, 2017).

Sonuç

Etimesgut İlçesi günümüz itibariyle hayvancılık yönünden geçmişe göre daha iyi bir konumda gözükürken, tarımsal alanlar yönünden aynı şeyi söylemek pek mümkün gözükmemektedir. Sosyal ve ekonomik nedenlerle köylerden kentlere doğru yaşanan göçler ve kentlerdeki hızlı nüfus artışı, buna paralel kent yapısının gelişen sanayi, teknoloji ve ulaşım eşliğinde saçaklanarak büyümesi, kentlerin zamanla kırsal kesimi içine alacak şekilde genişlemesine neden olmuştur. Bu genişlemeler ekilebilir alanların yanısıra ekolojik dengenin de risk altına girmesine yol açmış ve dünya genelinde tarımsal alanların korunma gerekliliğini gündeme getirmiştir. Şüphesiz kentleşme uygarlığın tüm nimetlerinden yararlanma adına iyi bir durumdur. Ancak, giderek insanın temel ihtiyacı olan ürünlerin sağlıklı ve verimli bir şekilde üretiminde yaşanan sıkıntılar, bu gelişmelerin daha

kontrollü ve sürdürülebilir nitelikte yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu çerçevede doğan kentsel tarım kavramıyla sadece kırsal kesimde değil kentsel alanlarda da tarım uygulamalarının yapılabileceği ve bu şekilde ekolojik dengeyi gözeten, ihtiyacı olan gıdayı kendi üreten ve kendi kendine yetebilen kentlerin oluşturulması sağlanmış olacaktır.

Kaynaklar

- AÇIKSÖZ, S., Y. MEMLÜK, (2004). “Kentsel Tarım Kapsamında Atatürk Orman Çiftliği'nin Yeniden Değerlendirilmesi”, Tarım Bilimleri Dergisi, 10, s. 76-84.
- BOYRAZ, Z., R. SEVEN, (2017). “Brifing Raporu Etimesgut 2017 Yılı Faaliyetleri (1 Ocak- 31 Aralık)”, T.C. Etimesgut Kaymakamlığı İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Erişim: 27.03.2018.
<https://ankara.tarim.gov.tr/Belgeler/Etimesgut%20Brifing%202018.docx>.
- DOĞAN, H. G., A. Z. GÜRLER, (2015). “Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Yeşilirmak Tarım Havzasında Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Arz Duyarlılığı”, YYÜ Tar Bil Derg., 25, s. 231-243.
- GÖĞÜŞ, H. İ., E. AKSOY, (2016). “Atatürk Orman Çiftliğinin Kuruluşundan Günümüze Değişen Mekânsal Değeri”, 80 Sonrası Mekan ve Planlama, Ed. A. Uğurlar, D. Erol, E. V. Öcalır Akünal, F. Erdoğanaras, K. Cihangir Çamur, L. Alkan, N. G. Tamer, S. B. Yenigül, Ü. D. Yüksel, Z. Özdemir, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, s. 328-341. ISBN: 978-975-507-283-8.
http://webftp.gazi.edu.tr/mimarlik/80snorasimekanveplanlama_ekitap.pdf
- KARAKAŞ, T. (2017). “Hızlı Kentsel Değişimin Doğala Yakın Habitatlara Etkisinin Değerlendirilmesi: Ankara ili Bağlıca ve Yapracık Mahallesi Örneği”, Ormancılık Araştırma Dergisi, 4, s. 77-89.
- RESMİ GAZETE. (2011). “Arıcılık Yönetmeliği”, 30 Kasım 2011, Sayı: 28128. Erişim: 28.02.2018,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111130-9.htm>
- SEZGİN, D., Ç. VAROL, (2012). “Ankara'daki Kentsel Büyüme ve Saçaklanmanın Verimli Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanımına Etkisi”, METU JFA, 29, s. 273-288.
- T.C. ANKARA VALİLİĞİ. (2017). “Arıcılık Yönetmeliği”, Erişim: 28.02.2018,
http://www.ankaragolbasi.bel.tr/duyuru_dosyalar/aricilik.pdf
- T.C. GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI. (2018). “Milli Tarım Projesi”, Erişim: 28.02.2018, <https://www.tarim.gov.tr/Haber/1041/941-Tarim-Havzasinin-Listeleri-Yayinlandi>
- TÜİK. (2018). “Bitkisel ve Hayvansal Üretim İstatistikleri”, Erişim: 11.04.2018,
<http://www.tuik.gov.tr>
- ÜLKENLİ, Z. K. (2017). “İç İçe İki Genç Cumhuriyet Ütopyası ve Dönüşümleri: Ankara ve Atatürk Orman Çiftliği”, Ankara Araştırmaları Dergisi, 5, s. 27-72.
- YACUZ, H., A. KURT, H. TAŞTAN, L. MERCAN, M. MURAT, (2009). “Etimesgut Belediye Başkanlığı 2010-2014 Stratejik Plan, Eylül 2009”, Stratejik Planlama Yayın No: 3, Erişim: 27.03.2018,
http://www.etimesgut.bel.tr/templates/resimler/File/Dokumanlar/2010_2014_Stratejik_Plan.pdf